

“Ik wil mijn vak terug”

– Menselijke maat, eenvoud en basisvaardigheden in docentschap

wetenschappelijk
bureau nsc

wetenschappelijk
bureau nsc

Ik wil mijn vak terug!

Op dinsdagavond 22 april organiseert het Wetenschappelijk Bureau van NSC een eerste onderwijsnetwerkbijeenkomst met als thema “Ik wil mijn vak terug”.

Deze uitspraak van docent en NSC-Kamerlid Aant Jelle Soepboer tijdens het commissiedebat over leraren vormt het uitgangspunt voor onze discussie.

Tijdens de bijeenkomst bespreken we ontwikkelingen die het vakmanschap van docenten ondergraven en werken we plannen uit om de zeggenschap van leraren in de klas te versterken.

Vier relevante thema's zullen elk worden ingeleid door een spreker, waarna er gelegenheid is om hierover in gesprek te gaan.

Bijgaand treft u een inleiding van de avond en een toelichting van de vier onderwerpen.

Bart-Jan Heine

docent Bestuurskunde & onderzoeker Vitaal Bestuur NHL-Stenden
Thorbecke Academie

Door schaalvergroting en consolidatie komen bestuurders steeds verder af te staan van de docent en het onderwijs zelf. De oplossing ligt in gemeenschapsdenken in alle lagen van ons onderwijssysteem. De menselijke maat moet in de bestuursstructuur centraal staan.

Schaalvergroting is een wijdverbreid fenomeen in onze samenleving – van het bedrijfsleven tot Europese regelgeving, van gemeenten tot ziekenhuizen. Ook in het onderwijs is deze trend zichtbaar: de grootste besturen in het primair onderwijs gaan over het onderwijs van 21.000 leerlingen. In het voortgezet onderwijs gaan zij zelfs over het onderwijs van 62.000 scholieren (Heijsters, Van der Ploeg, Weijers, 2020).

Deze schaalvergroting leidt tot vervreemding en ontworteling. Bestuurders verliezen het contact met de scholen ('vestigingen') en de gemeenschappen waarin deze scholen geworteld zijn. Zowel docenten als leerlingen voelen zich niet langer verbonden met hun school en verliezen hiermee verantwoordelijkheidsgevoel voor elkaars welzijn. Oprukkende 'onderwijsfabrieken' staan haaks op de manier waarop we de samenleving idealiter willen inrichten.

Hoe kan het wel?

We willen op zoek naar een vuistregel voor de wenselijke schaal van scholen en hun koepels. Een voorbeeld van een redelijk uitgangspunt is dat bestuurders alle scholen onder hun beheer wekelijks bezoeken. Dat zou betekenen dat een bestuur niet meer dan vijf scholen zou moeten omvatten. Menselijke maat betekent ook dat goed functionerende kernteams niet meer dan 15 docenten tellen, zodat men elkaar goed weet te vinden. Ook voor de aandacht aan leerlingen moeten we richtlijnen vaststellen: docenten mogen niet te veel leerlingen lesgeven, wat ook een maximum aan het aantal leerlingen per school stelt. Dit zou ook betekenen dat de grote koepels van 70 scholen moeten defuseren en scholen weer moeten verzelfstandigen. Daarmee voorkomen we dat docenten zich geen mede-eigenaar meer voelen van hun lespraktijk en het schoolbeleid op grote afstand van het klaslokaal tot stand komt. Ook voorkomen we zo dat bestuurders de voeling met het onderwijs verliezen.

Kwalitatieve verbeteringen

Naast kwantitatieve aanpassingen zijn er kwalitatieve verbeteringen nodig. Zo zouden de VO- en PO-raden gebaat zijn bij een evenwichtiger samenstelling, waarin docenten een prominenter rol spelen dan managers. Ook vakverenigingen verdienen een sterke vertegenwoordiging in deze raden. Zo kan de beroepseer van docenten worden hersteld, wat het gemeenschapsgevoel versterkt.

Dit sluit aan bij de geest van artikel 23 van de Grondwet: onderwijs is een taak van de gemeenschap, die zelf de kwaliteit en levensbeschouwelijke invulling ervan draagt. Docenten, leerlingen en ouders kunnen samen verantwoordelijkheid nemen voor goed onderwijs – maar alleen als dit samenspel de ruimte krijgt om te groeien, zonder beknot te worden door mechanistisch managementdenken.

Aant Jelle Soepboer

Tweede Kamerlid voor NSC met portefeuilles funderend onderwijs en mbo

Geen fratsen, geen ongefundeerde noch grootschalige experimenten: minder bestuurslagen, minder potjes, minder rapportageverplichtingen, meer autonomie.

Van de onderwijsregio's tot 'school en omgeving', van ontwikkelkracht tot de 'week van het geld'. Van twijfelachtige toetsen tot vakdocenten die zich als 'coach' moeten opstellen: het onderwijs wemelt van de experimenten en onbewezen vernieuwingen. Deze initiatieven komen vaak van buiten het klaslokaal en worden van bovenaf opgelegd.

De docent centraal

Deze experimenteerdrift vormt een serieus risico. Het ondermijnt de autonomie van de leraar, vergroot werkdruk en brengt de kwaliteit van het onderwijs in het geding. De overdaad aan nieuwe onderwijsprogramma's moet teruggedrongen worden, zodat tijd, geld en ruimte vrijkomen voor een eigen lesprogramma. Onderwijsinhoud moet weer primair bij de docent worden belegd – de vakinhoudelijke expert die de regie moet kunnen voeren in het klaslokaal. Daarnaast moeten alle van buiten ingebrachte elementen, zoals lesmethodes of lesmateriaal, aan minimumeisen voldoen. Denk daarbij aan: goede prijs/kwaliteit verhouding, inhoudelijke kwaliteit, docentvriendelijkheid, geen koppelverkoop en geen verkwisting (zoals overdaad aan werkschriften).

Een goed georganiseerde beroepsgroep zou een belangrijke rol kunnen spelen in het voorschrijven en handhaven van deze kwaliteitseisen.

Josje Kuenen

docent Nederlands en oud-docent taalbeheersing opleiding Nederlands
Universiteit Leiden

Een betere afstemming tussen curriculum, lerarenopleidingen, centrale examens en programma's voor toetsing en afsluiting (PTA) is essentieel om de kwaliteit van het docentschap te waarborgen. Hierbij moet het primaire onderwijsproces centraal staan.

De roep 'Ik wil mijn vak terug' weerspiegelt niet alleen de frustratie van de docent zelf, maar ook een bredere ontwikkeling. Lerarenopleidingen schieten vakinhoudelijk tekort, terwijl het aantal zij-instromers en onbevoegde docenten in het onderwijs toeneemt. Het gevolg is steeds vaker onvoldoende vakbeheersing. Het verbeteren van de aansluiting tussen vaardigheden van leraren en basisvaardigheden van leerlingen is broodnodig.

De volgende aanbevelingen kunnen hieraan bijdragen.

Integreer doelen van opleiding en lesprogramma

Docentenopleidingen moeten uitgaan van een gedeelde definitie van een goed lesprogramma, met nadruk op basisvaardigheden in taal en rekenen.

Eerst de vorm. In schoolklassen en docentenopleidingen moet minder nadruk komen op zelfstandig werken, groepspresentaties en multiplechoice-toetsing en meer op directe instructie, oefening en feedback. Zorg voor een lager maximum aan leerdoelen en opdrachten per periode.

Dan de inhoud. De streefdoelen ('eindtermen') voor mijn vak, Nederlands, gaan ervan uit dat leerlingen op de middelbare school behoorlijk kunnen spellen en formuleren. In de praktijk ontbreken deze basisvaardigheden steeds vaker. Ook begrijpend lezen is een groeiend probleem (PISA, 2022), waardoor middelbare scholieren de vaardigheden om de stof goed tot zich te nemen missen en achterstanden opstapelen.

Lerarenopleidingen Nederlands moeten hierop inspelen door nadruk op het doceren van integraal lees- en schrijfvaardigheidsonderwijs (Graham e.a., 2018). Met name minder kansrijke leerlingen zijn daarbij uiteindelijk gebaat. Daarbij moeten leraren via hun opleiding zelf weer over sterke basisvaardigheden in taal (en rekenen) komen te beschikken.

Spits eindtermen, kerndoelen en programma's van toetsing toe

Daarnaast is er te veel vrijheid voor scholen in invulling van het programma van toetsing en afsluiting (PTA). Daardoor hangen die te vaak onvoldoende samen met de landelijk gedefinieerde eindtermen. Op hun beurt verdienen de eindtermen en kerndoelen van Stichting Leerplan Ontwikkeling (SLO) nadruk op de basisvaardigheden.

Neem landelijk de regie en laat programma's voor toetsing en afsluiting goed aansluiten op eindtermen en basisvaardigheden. In combinatie met meer aandacht voor basisvaardigheden in de lerarenopleidingen komen curriculum en docentschap dan beter op één lijn. Hierdoor ontstaat een doelmatiger lesprogramma en verbeteren de basiscompetenties van docenten, wat leidt tot herstel van beroepseer en vakplezier.

Wouter Post

docent Nederlands en medewerker WB NSC

Digitale technologie ondermijnt het concentratievermogen van kinderen, zowel in de klas als daarbuiten. Verbied sociale media in de klas en beperk het gebruik ervan buiten school sterk. Pas dan kan een bezielde, vakbekwame docent ontwikkelingsachterstanden effectief aanpakken.

Een onderschat probleem

Een goede docent verdient een goede verstaander. Het onderwijs in Nederland kampt echter helaas met een aandachtscrisis. Digitale technologie leidt de aandacht af – in de klas, op school én thuis. De effecten van vier tot zes uur schermtijd per dag (Pel & Drujf, 2024) zijn ingrijpend. Overmatig socialmediagebruik tast het neurofysiologische systeem van kinderen aan (Haidt & Rausch, 2025). En in de klas leidt computergebruik tot lagere schoolprestaties (OECD, 2015; Mueller & Oppenheimer, 2014). Laptops verstoren de concentratie van leerlingen én docenten door video's, chats en sociale media (Kirschner, 2018).

À la recherche du temps perdu

In Frankrijk heeft men het probleem helder voor ogen. Emmanuel Macron nam in 2018 het voortouw met een smartphoneverbod in de klas (Belga, 30 juli 2018). Het rapport *Enfants et écrans. À la recherche du temps perdu* (2024) deed daar een schep bovenop: met 29 aanbevelingen om de effecten van schermtijd tegen te gaan. Derhalve zijn ook buiten de klas strenge leeftijdsgebonden beperkingen (Otten, 2024) op sociale media en schermtijd geïntroduceerd.

Laten we het voorbeeld van Frankrijk volgen. Met het telefoonverbod in de Nederlandse klas sinds medio 2024 is er een begin. Dat komt het leerproces ten goede en maakt leerlingen gelukkiger (Boomsma & Peters, 2023). Pak door en verbied het gebruik van sociale media buiten de klas voor kinderen tot 15 jaar en introduceer een strikt dagelijks quotum op *reels* en vergelijkbare content. Verbied daarnaast op school het gebruik van laptops buiten een toegewezen mediatheek. Gebruik die mediatheek om voorlichting te geven over de digitale ontwikkelingen van nu en hun effect op menselijk gedrag.

Dit geeft rust in de les en hoofden en biedt de docent de ruimte om weer te onderwijzen. Hopelijk kunnen we daarmee beginnen aan het herstel van kinderbreinen. Pas als deze vereiste is vervuld kunnen leerlingen weer optimaal leren lezen, rekenen en schrijven.

De cruciale rol van docenten

De aandachtscrisis is aanleiding om in lerarenopleidingen en curricula nadruk te leggen op methoden die de concentratiecapaciteit van kinderen versterken. Leraren die rust, orde en regelmaat weten te creëren, worden niet voor niets het meest gewaardeerd. En juist kansarme kinderen zijn daar het meest bij gebaat.

De pedagogische basiskwaliteiten van docenten vormen het fundament waarop alle andere verbeteringen moeten rusten, maar kunnen enkel floreren als de basis achter de basisvaardigheden – een rustige fysieke en digitale leeromgeving – op orde is.

Tot slot

Het Wetenschappelijk Bureau beoogt met dit document een aanzet te geven voor ontwikkeling van zijn onderwijsagenda.

In onze onderwijsvisie staat de goede docent centraal. Een competente docent verdient de ruimte, middelen en omstandigheden om zijn vak optimaal uit te oefenen.

Ons uitgangspunt

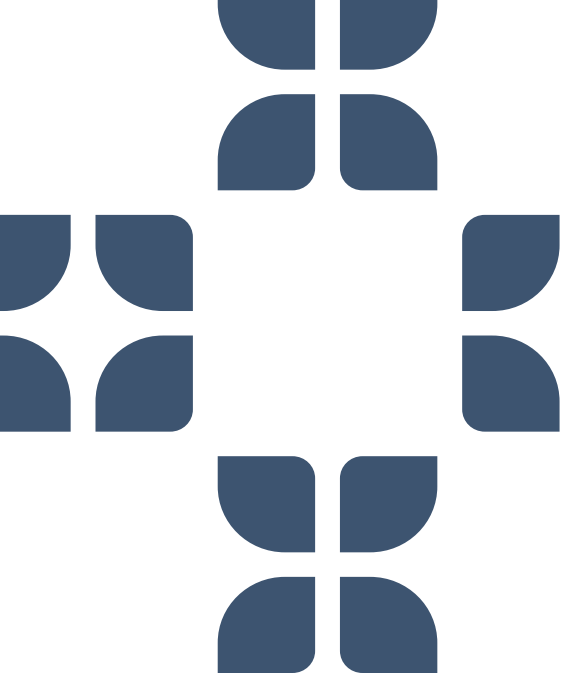
De complexe uitdagingen in het onderwijs vragen om een grondige, integrale analyse. Onze oplossingsgerichte benadering combineert:

- Respect voor de menselijke maat
- Heldere kaders en regels
- Eenvoud in uitvoering
- Focus op essentiële basisvaardigheden

Dit vormt ons uitgangspunt, maar we zijn er nog niet. Uw inzichten en perspectieven zijn belangrijk om samen tot een gedragen onderwijsvisie te komen. Wij nodigen u van harte uit om samen met ons deze eerste aanzet verder uit te werken en oplossingen te ontwikkelen, zodat Nederland het onderwijs krijgt dat het verdient.

Bibliografie

- Belga. (2018, 30 juli). *Frankrijk verbiedt mobiele telefoons in scholen*. VRT NWS. <https://www.vrt.be/vrtnws>
- Boomsma, D., & Peters, R. (2023). 'Telefoon verbieden op school is de beste oplossing'. Het Parool.
- Burke, P. (2024, 23 augustus). *How did Irish kids become gold medallists in reading?* RTÉ. <https://www.rte.ie>
- Commission des 1000 premiers jours. (2024). *Enfants et écrans: À la recherche du temps perdu*.
- Department for Education. (2025). *England moves to fourth in international rankings for reading*. GOV.UK.
- GOV.UK. (2023, 5 juni). *Phonics screening check: information for parents*. <https://www.gov.uk>
- GOV.UK. (2025, 12 maart). *Subject Hubs*. <https://www.gov.uk>
- Haidt, J., & Rausch, Z. (2025, 16 april). *Snapchat is harming children at an industrial scale*. After Babel. <https://www.afterbabel.com>
- Heijsters, M., Van der Ploeg, P., & Weijers, D. (2020). *Schaalgrootte in het primair en voortgezet onderwijs: Een literatuurstudie*. Oberon.
- Inspectie van het Onderwijs. (2024). *De Staat van het Onderwijs 2024*. <https://www.onderwijsinspectie.nl>
- Inspectie van het Onderwijs. (2025). *De Staat van het Onderwijs 2025*. <https://www.onderwijsinspectie.nl>
- Kirschner, P. (2018). 'Laptop: het nieuwe meeroken'. *Didactief Online*. <https://didactiefonline.nl>
- Krepel, A., et al. (2024). *ICILS 2023: De digitale geletterdheid van Nederlandse leerlingen in het voortgezet onderwijs*. Kohnstamm Instituut.
- Meelissen, M. R., et al. (2023). *Results PISA-2022: An overview*. DOI: [10.3990/1.9789036559461](https://doi.org/10.3990/1.9789036559461)
- Morehead, K., Dunlosky, J., & Rawson, K. A. (2019). How much mightier is the pen than the keyboard for note-taking? A replication and extension of Mueller and Oppenheimer (2014). *Educational Psychology Review*, 31(3), 753–780.
- OECD. (2015). *Students, computers and learning: Making the connection*. PISA. OECD Publishing. DOI: [10.1787/9789264239555-en](https://doi.org/10.1787/9789264239555-en)
- Otten, M. (2024, 30 april). *Franse experts vragen strenge maatregelen om schermtijd in te perken, zoals verbod op sociale media onder 15 jaar*. VRT NWS. <https://www.vrt.be/vrtnws>
- Subsidie Verbetering basisvaardigheden. (2025, 18 februari). *Masterplan Basisvaardigheden*. <https://www.masterplanbasisvaardigheden.nl>
"Ik wil mijn vak terug"

wetenschappelijk
bureau nsc